

KIS-572 – Reziou an adanv dre **mui, muiañ, lei, leiañ**

(GE da YBAN – 07 02 98)

[Kinnigadenn graet e ser ur c'henlabour war destenn ur pennad Fizik evit *SKIANT*]

Amjestr ar brezhoneg pa n'en deus kevatal eeun ebet d'ar geriennoù Gl. *moins*, *le moins* dirak adanv pe adverb. E-lec'h ober hervez boaz ar yezh lennegel gant Br. *nebeutoc'h*, *nebeutañ* (pe usrez ha dreistrez an adanv pe adverb kontrol : *nebeutoc'h bras* ∅ *bihanoc'h* pe ur savadur nac'h evel a ginnig Kervella : *nebeutoc'h klañv eget* ∅ *n'eo ket ken klañv ha*, YBBR. ¶ 561), e ve kempoelloc'h hag armerzhekoc'h ober gant *lei*, *leiañ* a-gemparzh da *mui*, *muiañ*. Kervella a gondaon ivez arver an daou-mañ, nemet e rank o darbenn evit an adanvioù hag an adverboù liesger, an adanvennoù hag an adverbannoù : *ar muiañ diouzh an tu kleiz* (ha ne gredfe ket reiñ da reishoc'h : *an diouzh an tu kleisañ*) — *te eo an hini a gan ar muiañ* (ne ro ket da frazenn reizh nemeti : *te eo ar c'hanusañ*) — *mont a ran muioc'h peogwir ez ez eget peogwir e'm eus ezhomm* (ne ro ket da reizh : [...] *peogwiroc'h* [...]), h.a.

(GE da GP – 07 02 98)

Un notenn a ve da sevel war arverioù 'zo eus Br. *mui(oc'h)*, *muiañ*, *lei*, *leiañ*. Amañ kevret ar ginnigadenn a ran da YBAN war an divoud. War a welan, e reer heñvel e kembraeg. Hag un tamm sklerijenn a c'hallfes degas dimp ?

Ur gudennig all : evel ma reer *usrez* ha *dreistrez*, ha ne c'haller ket komz eus **isrez* ha, lakaomp, **isarez* ? An diaester gant va c'hinnig eo e tilezer par ar furmoù evit mont e par ar sterioù : *mui(oc'h)* ha *lei*, *muiañ* ha *leiañ* zo a-getep *usreziou* ha *dreistreziou* e-keñver furm ha *lei*, *leiañ* a ve a-getep **isrez* hag **isarez* e-keñver ster. Ha yezhoù 'zo ma 'z eus **isrez* hag **isarez* e rezh furmoù ?

(GP da GE – 10 02 98)

Anaout a ran arguzennoù KERVELLA a-zivout arver *nebeutoc'h*, *-añ*. Graet e vez anv eus an arver evit merkañ un “isrez” adalek RP. hervez GIBR² 2020 (ha sl. HMSB 60 § 43), eleze ur skrid troet diwar ar galleg (pe levezonet gantañ) hep mar ebet. A-du on evit chom hep arverañ hevelep savadurioù ar pep muiañ ma c'haller e ober.

Ned eo ket digenvez ar brezhoneg er c'heñver-mañ. Hep klask gwall bell e kavan gant P. LAFITTE, *Grammaire basque (Navarro-labourdin littéraire)* (Donostia 1978) 141 § 320 :

C. — COMPARATIF D'INFÉRIORITÉ

[...]

2° Alors qu'en français l'adverbe **moins** peut affecter un adverbe ou un adjectif, en basque **gutiago** ne le peut pas ; des formules comme : **gutiago on**, *moins bon* ; **gutiago handi**, *moins grand*, sont des monstres. [...]

3° Pour traduire le comparatif d'infériorité français, le basque offre deux procédés :

a) Mettre au négatif le comparatif d'égalité.

Ex. : *Il est moins bon que son père* = il n'est pas aussi bon que son père, **ez da bere aita bezain ona**.

b) Remplacer, dans certains cas, le comparatif d'infériorité par un comparatif de supériorité de sens contraire.

Ex. : *Il est moins grand* = il est plus petit, **aneia baino ttipiagoo**, *moins grand que son frère*.

Evit a sell ouzh an arabeg e lennan e Bahmani NEDJAR, *Grammaire fonctionnelle de l'arabe du Coran* (Karlsruhe, 1988) 2, 181 § 8.65 :

L'arabe ne connaît qu'un comparatif : le comparatif de supériorité. Pour exprimer le comparatif d'infériorité, on fait appel au comparatif de supériorité /'aqall(u)/ “plus peu nombreux”, “plus peu important”, “moindre”, suivi d'une expansion en fonction spécifique.

/'aqallu
tan

k

"#lan/
“moindre fait de châtier”
“Il châtie moins”

En uhelalamaneg e reer un tamm evel e galleg gant *weniger* pe (uhelyezh) *minder* + aa., dres evel *less* e saozneg. E latin, anat, e c'haller ober gant *minus* + aa., hogen dibaot eo er yezh skolek. E saozneg, e reer gant *less* + aa. ken lies ha gant *moins* e galleg.

E krenngembraeg e saver an usrez gant bonrez + *-ach*. E deroù an nevezkembraeg e kaver er Vibl troiennoù gant *mwyt* + aa. (bonr.) hervez J. MORRIS JONES, *Welsh Grammar* (Oxford 1913) 252h. § 151.i.

Reol eo er yezh a-vremañ ; sl. da skouer yezhadur, mirourel, Stephen J. WILLIAMS, *A Welsh Grammar* (Caerdydd/Cardiff 1980) 31-34 § 44-49 :

§ 48. Many adjs. (mostly polysyllabic) are compared periphrastically, i.e. by placing *mor*, *mwyt*, *mwytaf* before the positive. [...]

§ 49. Compound adjs. are generally compared periphrastically; [...]

Nevesoc'h e skriv David A. THORNE, *A Comprehensive Welsh Grammar* (Oxford UK & Cambridge USA 1993) 136-139 § 192-198 :

198. Adjectives containing more than two syllables are mostly compared periphrastically, i.e. by placing *mor*, *mwyt*, *mwytaf* before the absolute. [...] Most adjectives may be compared regularly, including many derivative adjectives in *-aidd*, *-ig*, *-og*, *-us* [...] Compound adjectives are mostly compared periphrastically [...]

An holl levroù-se ne reont ket anv eus ar pezh a reer e galleg *degrés d'infériorité* evit kement am eus gwelet. Disheñvel eo gant ar re-mañ avat, ar c'hentañ anezhe o vezañ hini Gareth KING, *Modern Welsh : a Comprehensive Grammar* (London & New York 1993) 75-80 § 103-108, a c'hoarvez bezañ, sañset, meleour ar “yezh vev”, zo pell avat an holl da vezañ a-du gant dibaboù an aozer ; evel e Breizh, da bep hini e yezh vev ; ned omp ket digenvez er c'heltved, na petra 'ta. Anat eo e *soñj* hemañ e saozneg pe e skriv evit tud a soñj e saozneg :

103. COMPARISON OF ADJECTIVES

As in English [isl. ganin], there are two ways of expressing this in Welsh, and choice depends largely on whether the adjective is a short word or not. Short words (one or two syllables) add endings that correspond to English *-er*, *-est* : *-ach*, *-a*. [...]

107. 'less... than'/'the least'

Llai *smaller* and **lleia** *smallest* [...] also do the work of *less* and *least* — in much the same way, incidentally, as **mwy** and **mwya** do for *bigger/more* and *biggest/most* respectively.

En diwez, e lenner gant Peter Wynn THOMAS, *Gramadeg y Gymraeg* (Caerdydd 1996) 223-241, § 4.110-127, e ra un diforc'h etre ar *Ffurfiâu cymariaethol morffolegol* (gant *-ed*, *-ach*, *-af*) hag ar *Ffurfiâu cymariaethol cystrawennol* (“furmoù keñverel ereadurel”. Gast, pebezh langaj kalvezel e kembraeg !) a zeskriv evel-mañ (230 § 4.115) :

Yn ogystal â *mor*, ffurf wan ar *mawr*, defnyddir *mwya*, *mwy* a *lleia*, *llai* — ffurfiâu cymharol ac eithaff y ddau ansoddair cyffredin *mawr* a *bach* — yn oleddfyr ar gyfer llunio ffurfiâu cymariaethol cystrawennol. Yn wahanol i'r dull morffolegol, na ellir ei ddefnyddio ond i lunio graddau uwch a chyfartal, gellir ffurfio pob un o'r graddau cymariaethol â'r dull cystrawennol :

GRADD	<i>goledfydd</i>	<i>enghraifft</i>	<i>],rez</i>
uwch eithaf	<i>mwya</i>	<i>mwya gwefreiddiol</i> [tridus]	uc'h eizhañ
uwch gymharol	<i>mwy</i>	<i>mwy gwefreiddiol</i>	uc'h keñverel
cyfartal	<i>mor</i>	<i>mor^{a,b} gwefreiddiol</i>	kevatal
is lai	<i>llai</i>	<i>llai gwefreiddiol</i>	is lei
is leiaf	<i>lleia</i>	<i>lleia gwefreiddiol</i>	is leiañ]

E krenngerneveg n'eus nemet un doare da sevel ar reziou : stagañ *-a*, ken evit an usrez hag evit an dreistrez (gant adanvoù “amreol” evel e kembraeg [hag e brezhoneg], na'm eus ket graet anv anezhe a-zioc'h) hervez H. LEWIS, *Llawlyfr Cernyweg Canol* (Caerdydd, 1946) 18-19 § 15-16. Kadarnaet e vez gant Wella BROWN, *A Grammar of Modern Cornish* (Saltash 1984) 58-59 § 80, nad eo met damouezh skoueriekaet giz Morton Nance eus ar c'hrenngerneveg.

A dra sur, ned eo an “isreziou”, ken e kembraeg, ken e brezhoneg met amprestadoù diwar, a-getep, ar saozneg hag ar galleg. An doare hengounelañ ve ober gant *an-*, *di-* + merkoù ar reziou; n'onn ket avat ha sklaeroc'h ve evit ar yezh kalvezel a-vremañ. An doare henvoazel, bet ganet gant troidigezhioù diwar ar saozneg (*less*) pe ar galleg (*moins*), eztaolet gant *nebeutoc'h*, *-añ*, ned eo ket soliet da vat er yezh ha n'hon eus digarez ebet da zouen doujañs outañ. A-du

on neuze gant evezhiadenn F. FAVEREAU, *Grammaire du breton contemporain* (Morlaix 1997) 87 § 204, daoust petra ne sellan ket ouzh ‘L. Kergoat, Y. Gerven etc.’ evel aotriteioù diziskutapl. Kavout a ra din ez eo ret heuliañ skouer ar yezhoù diorreet a-vremañ (Sz. *less*, Au. *weniger*, *minder*, Gl. *moins*, Sp. *menos*, It. *meno*, Ru.

M

H

e

e, &a.) ha kemend-all evit an usrez. An aesañ neuze, evel ma'c'h eus eñ kinniget eo ober adarre gant *lei* ha *leiañ*, anezhe, a-getep, usrez ha dreistrez *lav* (bev hemañ atav en droienn *evit kelav*, eviti da vezañ bet digomprenet ha skrivet „*kelou*” GIBR² 1441h., ar pezh zo ken sot pe-dost hag „*e-biou*”). O vezañ m'eo testeniekat *lau* e henvrezhoneg ha krennvrezhoneg, *lei* ha *leiam* (*leham*, *laham*) e henvrezhoneg, ne welan ket perak e chomfemp hep adarverañ *lei* ha *leiañ* en droienn-mañ.

Ha ret eo avat reiñ anvadoù da'r rummennoù-se ? N'onn dare. Ne blij din tamm ebet doare ar c'hembraeg meneget amañ a-zioc'h. An *isrez* a ginnigez a glotfe mat. Ned on ket a-du avat evit a sell ouzh da esae gant **isarez*, re dost da *isrez* tra n'eus keñver sonel ebet etre *us-* ha *dreist-* ha ma'm be da ginnig un anvad e rafen kentoc'h gant **stradrez*. Dit da welet.

(GE da GP – 14 02 98)

Mar anvomp ar reziou dezgeriet diwar Br. *lei* ha *leiañ*, ha perak n'en grafemp ket : pep rummenn er C'hramadeg evel en diskiblezhioù all a zellez kaout anvad, kinnigomp enta **isrez** evit ar furmoù dre *lei*. Evit ar furmoù dre *leiañ*, ne oan ket entanet kennebeut gant va **isarez*. Diaezet on avat gant sonelezh **stradrez*. Soñjet 'm eus e **donrez*, nemet ez eo Br. *don* (ha Kb. *dwfn*, *dyfn*) re vec'hiet gant kennotadurioù. A-benn ar fin e rafen a-walc'h gant **danrez**, o tennañ arguzenn eus e aested sonel hag eus ar c'hemparzh etre arverioù *dreist* ha *dan*.